

4. Пундор Ю. О. Категорія «суб'єкт права» у теорії права та особливості її застосування у галузевому праві: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Ю. О. Пундор. – Київ., 2015. – 19 с.
5. Саракун І. Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект): монографія / І. Б. Саракун// Акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. - К., 2009. - 156 с.
6. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин: автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.03 - цивільне право, сімейне право, цивільний процес, міжнародне приватне право/ І. В. Спасибо-Фатєєва. - Х., 2000. – 36 с.
7. Денисенко К. В. Про визначення суб'єктивного складу корпоративно - майнових правовідносин /К. В. Денисенко//Актуальні проблеми держави і права. - 2008. - Вип. 38. - С. 114-119.

Петечел Н.М.

ОЗНАКИ СТРАХОВОГО РИЗИКУ У ДОГОВОРІ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

В науці цивільного права щодо визначення поняття «ризик» сформувалась концепція суб'єктивного ризику (В.А. Ойгензихт, С.М. Братусь, Р.Б. Сабодаш, М.В. Мних та ін.). Переважна більшість вчених розглядає ризик як прояв суб'єктивного права, що формується у специфічних обставинах, як психологічне ставлення суб'єкта до результату власних дій чи дій інших осіб [1, с. 75].

Протилежною суб'єктивній концепції є концепція об'єктивного ризику. Прихильники даної концепції одноголосно ототожнюють термін «ризик» із «несприятливими наслідками». Ризик – це завжди небезпека настання несприятливих наслідків (майнового чи особистого немайнового характеру), відносно яких невідомо, настануть вони чи ні. Суть концепції об'єктивного ризику полягає у тому, що ризиком визнається об'єктивна і невідворотна небезпека у вигляді нормативно закріпленої ймовірності настання певних негативних наслідків і заподіяння шкоди благам та інтересам. Ризик існує незалежно від волі людини та психічного ставлення її до можливого настання несприятливих наслідків, до своїх дій чи дій інших осіб [2, с. 107].

На основі позицій двох вище зазначених концепцій ризику у цивільно-правовій науці обґрунтовано дуалістичну (компромісну) за своїм характером концепцію ризику.

Дуалістична концепція ризику об'єднує в собі суб'єктивний та об'єктивний підходи щодо його розуміння. Ризик пов'язаний із вибором альтернативи, розрахунком ймовірності зробленого вибору – в цьому проявляється його суб'єктивна сторона. Але разом з тим, ризик можна розглядати і як об'єктивну категорію, оскільки він може породжуватися і такими процесами, які не залежать від волі людини і мають зовнішній щодо її діяльності характер [2, с. 107].

Проаналізувавши різні позиції вчених-цивілістів щодо сутності поняття «ризик», ми погоджуємося з думкою Р. Б. Сабодаша, що не варто стверджувати, що «ризик» завжди має негативний та несприятливий наслідок чи суб'єкт завжди очікує саме такого наслідку. Адже наслідок може бути як негативним, так і позитивним. Також, слід зазначити, що очікування позитивного наслідку і є мотивом до вчинення дій, які можуть мати негативний характер для суб'єкта ризику. Такий мотив (очікування позитивного для себе наслідку) спостерігається у кожній ризиковій ситуації і фактично є стимулом для суб'єкта ризикової ситуації, що змушує суб'єкта вчиняти дії, які можуть мати негативний для нього наслідок, а отже, і є необхідною ознакою цивільно-правового ризику.

На основі дослідження сутності ризику, можна визначити такі його основні характерні риси:

1) Невизначеність ризику – полягає у недостатній забезпеченості процесу прийняття певних рішень та знаннями стосовно певної проблемної ситуації. Так, завжди існує ризик померти чи ризик хвороби, але коли саме смерть чи хвороба буде мати місце залишається невідомим. Невизначеність у суспільних відносинах пояснюється різноманітними причинами, зокрема, це може бути відсутність вичерпної інформації, наявність впливу суб'єктивних чинників на результати аналізу ризикової ситуації, нестабільність зовнішнього середовища діяльності суб'єкта, яка може включати в себе чинники як правового, так і не правового характеру.

2) Ризик існує у будь-яких відносинах, до котрих вступає суб'єкт і може виникнути із найменшої події.

3) Ризик – це той результат, що має настати в майбутньому і який суб'єкт очікує та сподівається на його, що він не відбудеться. Адже події, що вже минули, не несуть у собі жодного аспекту ризику. У суб'єкта немає мотиву до вчинення будь-яких дій, оскільки подія уже відбулася і йому відомо, які наслідки це діяння спричинило [3, с. 40].

4) Альтернативність ризику – це така властивість ризику, що ви-сває як необхідну умову потребу в оцінюванні, управлінні чи виборі

з кількох найбільш вигідних варіантів поведінки суб'єкта. Можливість оцінити наявні альтернативи та прийняти рішення – є неодмінною ознакою ризику, адже відсутність можливості вибору означає відсутність ризику, там, де немає вибору, ризикова ситуація відповідно не виникає.

5) Ризик – це завжди суб'єктивне ставлення до результату, оскільки негативний чи позитивний результат, котрий не стосується суб'єкта, перестає бути для нього ризиком. Як було вже зазначено, ризик виникає з будь-яких правовідносин, до яких вступає суб'єкт і саме тому результат цих правовідносин має значення тільки для цього суб'єкта.

Страховий ризик – окремий вид ризику, специфіка якого зумовлена сутністю страхових зобов'язань. Страховий ризик як передумова та один із основних елементів страхового зобов'язання ґрунтується як на договорі, так і на будь-якій іншій підставі виникнення зазначеного правовідношення.

Ризик є невід'ємною складовою договорів страхування як загалом, так і договору медичного страхування зокрема. У страхуванні ризик виступає критерієм віднесення страхових договорів до ризикових (алеаторних), а сам ризик розглядається як основа страхового договору, мета укладення якого полягає в усуненні або зменшенні наслідків страхового випадку.

Досліджуючи поняття ризику не можна не звернути увагу на дефініцію страхового ризику наведеного у статті 8 Закону України «Про страхування». Відповідно до зазначеного нормативно-правового акту страховий ризик – певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання [4].

Такі ознаки страхового ризику як ймовірність та випадковість виступають спонукальними мотивами для виникнення страхового медичного правовідношення, вони зумовлюють потребу у страхуванні з метою захисту здоров'я та життя особи.

Страховому ризику притаманні не лише загальні риси поняття «ризик», але й ряд спеціальних (додаткових) ознак, що впливають з аналізу страхового правовідношення у сфері медичного страхування. Спеціальні (додаткові) риси страхового ризику можуть розглядатися як додаткові правові умови, що дають можливість чітко відмежовувати цей вид ризику від усіх інших.

Страховий ризик полягає в можливості настання не будь-якої небезпеки, а передбачає детальне визначення характеру тієї небезпеки, від наслідків настання якої укладається договір медичного страхування.

У кожному конкретному виді страхування небезпека чітко індивідуалізується, але є такі види страхування, за яких об'єкт страхування може бути застрахований від кількох різних небезпек. До таких видів страхування належить медичне страхування. Об'єкт договору медичного страхування, а саме життя та здоров'я, можуть бути застраховані від різних небезпек, наприклад, від нещасного випадку чи хвороби.

Наступною характерною ознакою страхового ризику у договорі медичного страхування є те, що небезпека, яка загрожує особі, повинна існувати на момент укладення договору медичного страхування, або повинна існувати імовірність настання такої небезпеки у майбутньому.

Також, небезпека, яка зазначається у договорі медичного страхування, повинна бути незалежною від волі страхувальника, оскільки небезпека – це можливість настання випадкової, а не навмисної події. З умовами визначення небезпеки і пов'язана специфіка страхового ризику. При укладенні договору медичного страхування необхідно встановити не лише саму небезпеку, але і її обсяг, оскільки страхувальник повинен точно знати всі умови ризику, який він приймає на себе. Обсяг ризику враховується страховиком як при вирішенні питання про укладення договору медичного страхування, так і при відмові від його укладення.

Можливість укладення страхового договору та існування страхового правовідношення, що виникло на його основі, визначається саме страховим ризиком.

Отже, існування будь-якого страхового правовідношення без страхового ризику є неможливим. Страховий ризик є передумовою виникнення страхового правовідношення і визначає можливість його здійснення. Саме через можливість настання страхового випадку учасники страхового правовідношення знаходяться в стані ризику. Ми приходимо до висновку, що саме такі ознаки ризику як ймовірність і невизначеність зумовлюють потребу у страхуванні. Вони є спонукальними мотивами для виникнення страхових правовідносин за договором медичного страхування з метою захисту майнових та немайнових інтересів, які пов'язані з життям та здоров'ям особи.

1. Майданик Р. А. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник / Відп. ред. Р. А. Майданик. – К.: Юстініан, 2007. – 912 с.
2. Шемшур О. Поняття та правова природа ризику у приватному праві / О. Шемшур // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012. – Вип. 94. – С. 105-108. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_94_30.
3. Сабодаш Р. Б. Страхування кредитних ризиків: цивільно-правові аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне

право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / І. С. Тімуш. – К., 2007. – 206 с.

4. Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року із змінами і доповненнями від 25 грудня 2015 року – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

Пижов О.М.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ОСОБИСТОГО НЕМАЙНОВОГО ПРАВА НА ВИЩУ ОСВІТУ

Загальний зміст особистого немайнового права викладено в статті 271 Цивільного кодексу України. Зміст цього права становить можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя. Загальну характеристику особистого немайнового права визначено статті 269 Цивільного кодексу України. Так, особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом. Такі права не мають економічного змісту, тобто неможливо визначити їхню грошову вартість, вони не можуть відчужуватися, отже бути об'єктом цивільного обороту. Їх протилежністю можна вважати майнові права (статті 177, 190 Цивільного кодексу України), що є оборотоздатними, тобто вони мають грошову оцінку і можуть відчужуватися [2].

Відповідно до статті 53 Конституції України кожен має право на освіту, держава, в свою чергу, зобов'язується забезпечувати доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі [1].

Аналізуючи наведені норми Основного закону та Цивільного кодексу України однозначним видається висновок, що конституційне право на вищу освіту перебуває в системі особистих немайнових прав.

Доцільно зазначити, що фізична особа здійснює особисті немайнові права самостійно. В інтересах малолітніх, неповнолітніх, а також повнолітніх фізичних осіб, які за віком або за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої особисті немайнові права, їхні права здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники (стаття 272